

เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน SUSTAINABLE ECONOMICS

เหมาะสำหรับนักเรียนนักศึกษาทุกระดับชั้นและผู้ที่สนใจ

เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Economics)
เขียนขึ้นเพื่อชวนทุกท่านเดินทางสำรวจแนวคิดเศรษฐศาสตร์ในมุมมอง
ที่ไม่ได้วัดคุณค่าของความสำเร็จด้วยตัวเลข GDP เพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาถึง
คุณภาพชีวิต ความสมดุลของธรรมชาติ และความมั่นคงในระยะยาวด้วย

WRITTEN AND PREPARED BY

Watcharee Tricharoenkullpak, Ph.D.

ดร.วัชรวิ ไตรเจริญกุลภักดี (ดร.ฝน)

Sustainable Economics

เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน

Copyright by Watcharee©2025. All Rights Reserved.

คำนำ

ในโลกที่หมุนเร็วขึ้นทุกวัน เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ทรัพยากรธรรมชาติกำลังร่อยหรอ สังคมเผชิญความเหลื่อมล้ำ และสิ่งแวดล้อมก็ส่งสัญญาณเตือนครั้งแล้วครั้งเล่า เราอาจเริ่มตั้งคำถามว่า การเติบโตที่แท้จริงควรเป็นอย่างไร?

หนังสือเล่มนี้ “เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Economics)” ถูกเขียนขึ้นเพื่อชวนทุกท่านเดินทางสำรวจแนวคิดเศรษฐศาสตร์ในมุมใหม่ ที่ไม่ได้วัดคุณค่าของความเจริญด้วยตัวเลข GDP เพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาถึงคุณภาพชีวิต ความสมดุลของธรรมชาติ และความมั่นคงในระยะยาว

คุณจะได้ทำความเข้าใจว่า...

- ทำไมเศรษฐกิจแบบเดิมถึงไม่อาจตอบโจทย์อนาคต
- ความยั่งยืนไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เกี่ยวข้องกับทุกการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน
- ธุรกิจ ชุมชน และบุคคลสามารถร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่ตำราเชิงวิชาการที่ซับซ้อน แต่เป็นการเล่า
เรื่องราว เผยแพร่แนวคิด และยกตัวอย่างที่ใกล้ตัว เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ
และนำไปใช้ได้จริง ไม่ว่าคุณจะเป็นนักเรียน นักธุรกิจ ผู้กำหนด
นโยบาย หรือเพียงแค่คนหนึ่งที่อยากเห็นโลกน่าอยู่ขึ้น

ดร.วัชรวิ ไตรเจริญกุลภักดี (ดร.ฝน)

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	9
ความหมายของ “เศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน”	10
ความสำคัญของเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมและข้อจำกัด	11
ทำไมโลกจึงต้องเปลี่ยนมาเน้น “ความยั่งยืน”	12
การเชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	14
บทที่ 1: รากฐานของเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน	16
เศรษฐกิจแบบดั้งเดิม vs เศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน	17
แนวคิดทุน 4 ประเภท	19
การเติบโต (Growth) กับการพัฒนา (Development)	21
บทที่ 2: การเติบโตเศรษฐกิจและผลกระทบ	24
ผลกระทบของการเติบโตแบบไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	25
ปัญหามลพิษ ภาวะโลกร้อน การสูญเสียทรัพยากร	28
บทเรียนจากวิกฤตเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในอดีต	34
บทที่ 3: หลักคิดความยั่งยืน	37
ความหมายและหลักการของความยั่งยืน	38
กรอบแนวคิดความยั่งยืน (Sustainability Frameworks)	40

สารบัญ

หน้า

วงจรเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)	44
การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency)	
และความเป็นธรรม (Equity)	47
บทที่ 4: กลไกตลาดและบทบาทรัฐ	50
กลไกตลาดกับความยั่งยืน	51
ความล้มเหลวของตลาด (Market Failure)	54
บทบาทของรัฐในการส่งเสริมความยั่งยืน	56
จุดแข็งและข้อจำกัดของกลไกตลาด	59
เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน	62
นโยบายรัฐและการสนับสนุนธุรกิจสีเขียว	66
บทที่ 5: ธุรกิจและความยั่งยืน	69
แนวคิดธุรกิจยั่งยืน (Sustainable Business Concept)	70
CSR (Corporate Social Responsibility)	73
ESG (Environment, Social, Governance)	75
กรณีศึกษา: ธุรกิจสีเขียวและนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม	78
บทที่ 6: เศรษฐศาสตร์ชุมชนและท้องถิ่น	81

สารบัญ

	หน้า
แนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์ชุมชน (Community Economics)	82
เศรษฐกิจพอเพียง	85
การจัดการทรัพยากรในระดับชุมชน	88
ตัวอย่างความสำเร็จของชุมชนยั่งยืน	90
บทที่ 7: การเงินและการลงทุนเพื่อความยั่งยืน	93
แนวคิดการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบ	94
Green Finance (การเงินสีเขียว)	96
ESG Investing (การลงทุนตามหลัก ESG)	98
เครื่องมือทางการเงินเพื่อความยั่งยืน	100
Social Impact Investment (การลงทุนเพื่อผลกระทบทางสังคม)	103
พลังงานหมุนเวียนและการลงทุนระยะยาว	105
บทที่ 8: นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืน	107
นวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Innovations)	108
พลังงานสะอาด (Solar, Wind, Biomass)	110
Smart City (เมืองอัจฉริยะ)	112
เทคโนโลยีดิจิทัลกับการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม	114

สารบัญ

	หน้า
เทคโนโลยีการจัดการของเสียและรีไซเคิลอัจฉริยะ	116
บทที่ 9: ความท้าทายและอุปสรรค	119
ความท้าทายด้านนโยบายและการกำกับดูแล	120
ความท้าทายด้านการเงินและการลงทุนเพื่อความยั่งยืน	122
ความท้าทายด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	125
ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ	127
การเมืองและผลประโยชน์	130
บทที่ 10: ก้าวสู่อนาคตของเศรษฐกิจศาสตร์เพื่อความยั่งยืน	132
แนวโน้มเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนในระดับโลก	133
บทบาทของเยาวชนและพลเมืองโลก	135
สรุปและแนวทางก้าวไปสู่อนาคต	137
บรรณานุกรม	140

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โลกของเราก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทั้งเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ ตัวเลขการผลิตและการบริโภคพุ่งสูงขึ้นราวกับไม่มีวันสิ้นสุด แต่เบื้องหลังความก้าวหน้านั้นก็กลับเต็มไปด้วยคำถามสำคัญว่า เรากำลังแลกความ สะดวกสบายและความเจริญเติบโตกับอะไร?

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความเปราะบางของระบบ เศรษฐกิจโลก กำลังสะท้อนให้เราเห็นว่า เศรษฐศาสตร์แบบเดิม ที่ มุ่งเน้นตัวเลขการเติบโตเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอต่อการสร้าง อนาคตที่มั่นคงและน่าอยู่สำหรับทุกคน

ด้วยเหตุนี้ แนวคิด เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Economics) จึงเกิดขึ้น เพื่อมอบมุมมองใหม่ที่ไม่ เพียงวัดความสำเร็จจากกำไรหรือการเติบโต แต่ยังคำนึงถึงความ สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

หนังสือเล่มนี้ตั้งใจจะพาผู้อ่านทำความเข้าใจว่า เราจะ ออกแบบเศรษฐกิจให้เติบโตควบคู่กับการรักษาโลกใบนี้ได้อย่างไร และเราทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

ความหมายของ “เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน”

เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Economics) คือศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการจัดสรรทรัพยากร การผลิต และการบริโภค โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

ต่างจาก เศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิม ที่มักให้ความสำคัญกับ “การเติบโตทางเศรษฐกิจ” (Economic Growth) เป็นหลัก เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืนจะพิจารณาทั้ง คุณภาพ และ ความเป็น ธรรม ของการเติบโต เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลด มลพิษ ดูแลระบบนิเวศ และกระจายผลประโยชน์ให้สังคมในวงกว้าง

กล่าวได้ว่า เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืนคือ “เศรษฐศาสตร์ แห่งอนาคต” ที่มุ่งสร้างเศรษฐกิจที่ไม่เพียงแค่มั่งคั่ง แต่ยังเป็น เศรษฐกิจที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน และเกื้อกูลต่อคุณภาพ ชีวิตของผู้คนทุกคน

สรุปสั้น ๆ

เศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน = การออกแบบระบบเศรษฐกิจ
ที่ เติบโต + เป็นธรรม + เคารพสิ่งแวดล้อม

ความสำคัญของเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมและข้อจำกัด

เศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิม (Conventional Economics) เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกี่ยวกับการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ แนวคิดนี้ทำให้เราเข้าใจกลไกตลาด การกำหนดราคา อุปสงค์ อุปทาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปสู่การใช้ประโยชน์ที่สูงสุด

ตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา เศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมมีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการค้า การลงทุน การเติบโตของ GDP และการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในหลายประเทศ กล่าวได้ว่า เศรษฐศาสตร์ดั้งเดิมเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการผลักดันความเจริญทางวัตถุและนวัตกรรมใหม่ ๆ ของโลก

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่สำคัญของเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิม คือ การมุ่งเน้นไปที่ “การเติบโต” (Growth) มากกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โดยมักประเมินความสำเร็จด้วยตัวเลขทางเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) หรืออัตราการลงทุน แต่กลับละเลยมิติอื่นที่สำคัญ ได้แก่

สิ่งแวดล้อม: การใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการทำลายระบบนิเวศ

สังคม: ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความยากจน และความไม่เท่าเทียมทางโอกาส

คุณภาพชีวิต: การทำงานหนักเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ อาจไม่สอดคล้องกับความสุข ความมั่นคง และสุขภาพของประชาชน

ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้เกิดคำถามตามมว่า หากเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมเน้นเพียง “การเติบโต” โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อคนและโลก เราจะสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติและรักษาทรัพยากรไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้จริงหรือไม่?

นี่เองคือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแนวคิดใหม่อย่างเศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Economics) ที่เข้ามาเติมเต็มและขยายขอบเขตการมองเศรษฐกิจให้ครอบคลุมทุกมิติ

ทำไมโลกจึงต้องเปลี่ยนมาเน้น “ความยั่งยืน”

โลกในศตวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ที่จะทำให้มนุษย์อยู่รอดและมีชีวิตที่ดีอย่างแท้จริง แม้หลายประเทศจะมี GDP สูงขึ้น ผู้คนจำนวนมากมีรายได้เพิ่มขึ้น และเทคโนโลยีก้าวหน้าไปไกล แต่เราก็ต้องเผชิญกับวิกฤตที่รุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

การใช้ทรัพยากรอย่างไม่จำกัดทำให้เกิดการสูญเสียป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง และทรัพยากรสำคัญ เช่น น้ำ สะอาดและพลังงาน กำลังขาดแคลน นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษยชาติ

2. ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้กระจายประโยชน์อย่างเท่าเทียม คนรวยยิ่งรวยขึ้น ขณะที่คนจนยังคงติดอยู่ในวงจรความยากลำบาก ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงทางสังคม ความตึงเครียด และความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ

3. คุณภาพชีวิตและสุขภาพ

การมุ่งเน้นการผลิตและบริโภคอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพกายและจิต ทั้งมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย อาหารที่ไม่ปลอดภัย และวิถีชีวิตที่เร่งรีบเกินไป สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า ความมั่งคั่งทางวัตถุ ไม่ได้รับประกันความสุขที่แท้จริง

4. ความเสี่ยงในอนาคต

หากโลกยังเดินหน้านบนเส้นทางการพัฒนาแบบ “ไม่ยั่งยืน” เราอาจสร้างปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ให้กับคนรุ่นหลัง เช่น ภาวะโลกร้อนที่

รุนแรงจนทำให้บางพื้นที่ไม่สามารถอยู่อาศัยได้ หรือการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตจำนวนมากที่ส่งผลต่อห่วงโซ่อาหารของมนุษย์เอง

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ แนวคิด “ความยั่งยืน” จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการออกแบบระบบเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน เราไม่อาจพิจารณาเพียงการเติบโตทางตัวเลข แต่ต้องมองถึง ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างโลกที่มั่นคงและเป็นธรรมต่อทุกคน

การเชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

หากเปรียบเทียบโลกของเราเป็นร่างกายมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ก็เปรียบเสมือนอวัยวะสำคัญที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างสมดุล หากส่วนใดส่วนหนึ่งอ่อนแอ ส่วนอื่นก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

1. เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในการผลิตและพลังงานในการขับเคลื่อน หากสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เศรษฐกิจก็ย่อมได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น ภาคเกษตรกรรมที่พึ่งพาน้ำและดินที่อุดมสมบูรณ์ หรือภาคการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม